

ARKITEKTARKIVER

en overset kildegruppe på lokalarkiverne

Af arkivleder Birte Broch, Lokalarkiverne i Køge Kommune

Mange mennesker ved, at på lokalarkiverne kan man finde kilder som eksempelvis kopier af folketællinger og kirkebøger. Lokalarkivernes samlinger indeholder imidlertid en række andre betydningsfulde kilder, som er mere upåagtede.

En del lokalarkiver indsamler virksomhedsarkiver fra erhvervsdrivende i det pågældende område. Denne artikel omhandler arkiver fra en særlig type virksomhed, der er nært forbundet med kunstnerisk udøvelse, nemlig arkitektarkiver.

Et sådant arkiv kan naturligvis fortælle om den pågældende virksomheds historie, men bortset fra det, har arkitekters virksomhed i høj grad præget et områdes konkrete udformning og udseende.

I Køge Byhistoriske Arkiv har vi efterhånden fået en rig samling af arkiver fra arkitekter, der har virket i og uden for det lokale område. Ordet arkitekt anvendes her i bred forstand, idet ikke alle de nævnte er akademisk uddannede arkitekter.

Det mest omfattende stammer fra arkitekt Otto Langballe (1880-1959) og hans kompagnon/efterfølger arkitekt Åge Madsen (født 1912). Otto Langballe etablerede sig i Køge i 1913 og udførte tegningerne til en lang række private og offentlige byggerier frem til sin død i 1959. Arkitekt Åge Madsen blev i 1945 kompagnon med Langballe og overtog senere virksomheden. Det samlede firmaarkiv fylder 12-13 hyldemeter og dækker årene ca. 1913-1986.

Køge Byhistoriske Arkiv har tillige været så heldig at modtage et andet stort arkiv fra arkitekt Laurids Jensen (1911-1996), der kom til Køge i 1941 og havde egen virksomhed i mange år. Omfang:

Desuden rummer Byarkivet tegninger fra bl.a. arkitekterne Valdemar Semberlund (1835-1898), Chr. E. Sylow (1866-1930) og Urban Kindberg (1893-1971).

Disse arkiver kan fortælle store dele af bygnings- og arkitekturhistorien i vores område inden for de seneste 100 år.

Desuden rummer de stof af personal-, virksomheds-, skole- og kirkehistorisk interesse.

Der er tegninger af de første villaer og frem til nyere parcelhuse. Også stuehuse til gårde på landet er undertiden blevet tegnet af en arkitekt. Opførelsen af etagebyggeri og større boligkomplekser kan ligeledes belyses gennem dette materiale.

Der findes tegninger til en del af Køges virksomheder og offentlige værker, både nybygninger og om- og tilbygninger. Det var f. eks. Otto Langballe, der tegnede Køges andet gasværk, der blev opført i 1941 og stadig ligger på Køge Havn, skønt det ikke længere fungerer som gasværk.

Et andet karakteristisk erhvervsbyggeri udgøres af autofirmaet Kureers ejendom på Søndre Allé i Køge, ligeledes tegnet af Otto Langballe i 193 .

Offentlige institutioner som skoler, hospitaler, børneinstitutioner og plejehjem er som oftest tegnet af arkitekter. Derfor kan man i arkitektarkiver finde tegninger, korrespondance med mere vedrørende disse byggerier. Denne type materiale ses også i det pågældende offentlige arkiv, men er måske ikke bevaret eller kun delvist.

I Køge Byhistoriske Arkivs materiale har navnlig arkitekterne Otto Langballe og Åge Madsen beskæftiget sig meget med kirkerestaurering. Man skal derfor være opmærksom på den store værdi, disse arkiver har som kilde til kirkernes bygningshistorie. Selv om selve kirkerne er århundredgamle, finder der jo hele tiden restaureringer og ændringer sted. Der er dog også tale om nybyggeri for menighedsrådene i form af sognegårde, præstegårde og moderne personalefaciliteter i tilknytning til kirkerne.

I Køge har arkitekt Åge Madsen tegnet det meget smukke krematorium med tilhørende sal, som blev opført i smukke omgivelser i 1954.

Indretning af kirkegårde og enkelte haver kan ligeledes findes i materialet.

Endelig kan man studere rum for fritidsbeskæftigelser såsom biografer og legepladser.

Dette var lidt om de forskellige typer af byggeri, et arkitektarkiv kan indeholde. Arkiverne består af grundplaner og såkaldte opstalter, der viser bygningernes udseende fra forskellige sider. Desuden kan der ofte være detailtegninger af f.eks. dørpartier, skabe, vinduer og inventar i øvrigt. I mange tilfælde er der bevaret prisoverslag, tilbud, korrespondance, regnskab og andet administrativt materiale.

Arkitektarkiver rummer ikke kun tegninger af eksisterende bygninger. Der findes tillige nedrevne eller endog aldrig opførte huse, således at man kan få et indtryk af ikke realiserede planer, hvilket også har historisk interesse. Ikke kun i dag opereres der med store planer, som der alligevel ikke bliver råd til eller kan skabes enighed om.

Arkitektarkiver indeholder et rigt kildemateriale til belysning af stil- og arkitekturhistorie gennem de seneste 100 år. De kendte internationale arkitekturstrømninger kan genkendes i materialet, hvor de har fået en særlig individuel udformning. Som i dag er der tale om skiftende moder også inden for arkitekturen, der slår igennem mange steder, men med sin egen lokale variation.

Det hører med til et lokalarkivs opgaver at søge at gøre sin samling så komplet som muligt ved at have opmærksomheden rettet mod de arkivalier, som mangler. Selv om Køge Byhistoriske Arkiv har en forholdvis stor samling af denne art, er vi bevidste om, at vi gennem aktiv indsamling også i fremtiden må forøge og supplere denne samling af arkitekttegninger fra lokale udøvere.

Arkivernes gæster er hermed gjort opmærksomme på, at et sådant materiale kan findes lokalt. Og arkiverne skal huske på at få indsamlet disse rige kilder i tide.